

av Sovjetunionen i vårt århundrade. Ibland stör det att Johnson blir lite kategorisk på ett gammaldags sätt och faller tvärsäkra värdeomdömen om personer och förteelser, men underhållande är det hela tiden — och lärorikt.

”Det modernas födelse” kan med fördel medtas som reslektyr, istället för en roman. Den kan också läsas hemma, parallellt med annan litteratur, en liten bit i taget. Om möjligt — läs den i original.

CHRISTIAN BRAW:

I omvälvningens centrum

Václav Havel är mer än symbolgestalten för den största omvälvning Europa har genomgått sedan 1918, han är också en av Europas mest betydelsefulla samhällstänkare idag. Hans tankar kring människan, samhället och Gud finns klart utförda redan i fängelsebrev, den viktigaste källan till kunskap om Havels tankevärld.

Václav Havel: **Sommartankar**. Norstedts 1992

Nu finns på svenska dessutom en liten bok, *Sommartankar*, skriven sommaren 1991. En betydande del av framställningen ägnas nationalitetsfrågan; det är framförallt det slovakiska problemet som är aktuellt. Men Havel ägnar sig också åt själva den politiska mekaniken. Han uttrycker det så: ”Jag är mot partidiktatur, dvs ett orimligt starkt inflytande från partiernas sida . . . Jag föredrar tveklöst ett majoritetsvals-system”, vilket innebär att väljarna väljer konkreta personer, en för varje valkrets.

Det är emellertid inte den politiska mekaniken, som är hans huvudintresse utan den inre halten i samhällets anda. Han beskriver det som att ”tanken, sanningen, det sanna ordets, samvetets och ansvarets kraft” kan ändra på förhållandena. Han har under hela sitt liv varit utsatt för en nedgörande kritik på denna punkt. Men verkligheten har gett honom rätt. Den revolution han själv lett har bekräftat hans grundinställning. Han säger: ”Kommunismen besegrades av livet, tanken, den mänskliga hedern.”

Ansvar är ett grundbegrepp för Havel. Ansvar innebär att vi har att svara inför någon. Vi har redovisningsskyldighet för våra liv. Ett sådant ansvar måste vara metafysiskt förankrat, dvs det måste ha sitt fäste utanför denna värld. Han skriver: ”Detta ansvar framväxer nämligen ur den medvetna eller omedvetna förvisningen att ingenting slutar med vår död, eftersom allt registreras och utvärderas någon annanstans, någonstans ’över oss’, den plats som jag någon gång kallat varats minne, denna oundgängliga

beståndsdel i världsordningen, naturen och livet som de troende kallar Gud Fader och vars dom allt är underkastat.”

Denna livssyn är den innersta drivkraften i det revolutionära verk som Havel satsat sitt liv på. Och detta innebär samtidigt att han är avvisande till varje form

av utopism: ”Av de utopister, som lovat ett jordiskt paradiset har världen de allra värsta erfarenheter.”

Om jag satt i en svensk partistyrelse, skulle jag arbeta för ett seminarium kring Václav Havels tänkande. Vi behöver mer av det.

ANN-SOFIE NILSSON:

Fyrahundra sidor av retorik

Pierre Schoris nya bok lovar mer än den kan hålla. Något övertygande *Dokument inifrån* lyckas han inte ge läsaren. Framför allt inte något dokument inifrån den förre kabinettssekreterarens tankevärld.

Pierre Schori: **Dokument inifrån**. Tidens förlag 1992

I stället för att gripa tillfället att utveckla de idéer och tankar som väl vägleder den förre kabinettssekreteraren i hans flängande till jordens alla hörn har Schori valt att kopiera valda delar av sin omfattande adressbok och publicera detta i bokform.

Uppblandat med den flödande – och överflödiga – informationen om vilka delar av vår världs befolkning som är Pierre med Schori finner man retoriska haranger av klassiskt schoriskt slag.

De av oss som har studerat Pierre Schoris tidigare produktion har också

svårt för att hitta något nytt i faktaväg på de fyra hundra sidorna. Det skulle vara beskrivningen av författarens äventyrliga flygfärder för att ta sig till Havanna. Den internationelle socialistens liv är tydligen spännande värre.

Man kan då ställa frågan om vad syftet med verket är, när presentationen av nytt material är så sparsam.

För den informationen behöver man dock inte bläddra långt. Redan på första sidan i förordet förklarar Schori att boken är ett försök att slå tillbaka mot högers i hans tycke oacceptabla kritik av den socialdemokratiska utrikespolitiken.

Kritiken från höger menar Schori ”sannolikt ingår . . . i ett systematiskt försök att skriva om Sveriges utrikespolitiska nutidshistoria, att i efterhand försöka återerövra en tidigare förlorad debatt och terräng” (sid 7).

Att socialdemokratin, och Schori själv, har svårt att hantera den öppna och fria debatt som kännetecknar ett demokra-